

„Vaikas, kurio nelaikė žmogumi“ yra griebianti už širdies ir gniaužianti kvapą knyga. Tai viena svarbiausių šiuolaikinių knygų. Kiekvienas, kas siekia atskleisti vidinės motyvacijos paslaptis, privalo ją perskaityti.

VIKI BININGER,

„Parents' Place“ valdytoja, Kalifornijos valstijos Vaiko prievartos prevencijos, intervencijos ir patyrusių smurtą vaikų gydymo centras

Vos tik paėmiau knygą į rankas, jau nebegalėjau atsitraukti. Tai pati geriausia kada nors skaityta knyga apie vaiko prievartą. Versdama puslapius, kartu su Devidu ėjau per baimę, pralaimėjimą, vienatvę, skausmą ir pyktį iki pergalingos vilties, o tamsus prievartaujamo vaiko pasaulis tapo skausmingai aiškus. Devidas padėjo išgirsti vaiko verksmą. Knyga „Vaikas, kurio nelaikė žmogumi“ paskatino mane dar labiau atsiduoti savo šeimai ir branginti bei puoselėti meilę.

VALERI BIVENS,

Kalifornijos valstijos Vaiko gynimo tarnybos socialinė darbuotoja

Deivo Pelzerio vaikystės patirtis yra žmogaus dvasios pergalės įrodymas. Ši knyga vaizdingai aprašo motinos smurtą, kurį jam teko patirti, ir neįtikėtiną aplinkinių abejingumą jo sunkiai padėčiai. Pelzerio drąsa ir ryžtas daug pasieks. Jie padės milijonams Amerikos vaikų, kurie taip dažnai kasdien tyliai kenčia.

MARKAS RILĖJUS,

Amerikos vaiko gerovės lyga

Šis pasakojimas liudija vieną dalyką: šitą vaiką mušė ir baudė tokiais būdais, kurie gerokai peržengia visas normalaus tėvų auklėjimo ribas.

*STIVENAS E. ZIGLERIS,
mokytojas, Deili Sitis, Kalifornijos valstija*

Per trisdešimt vienus mokytojavimo metus nebuvo mokiusi kito vaiko, kuris namie būtų kentęs tokį smurtą kaip Deivas Pelzeris.

*ATĖNA KONSTAN,
mokytoja, Deili Sitis, Kalifornijos valstija*

Norėdami išvysti prievartos siaubą ir sužinoti apie vaiko troškimą išlikti gyvam, perskaitykite šį už širdies griebiantį ir dėmesį kaustantį pasakojimą. Belpa tikėtis, kad ši knyga padės mums susitelkti ir pasistengti sustabdyti smurtą, kol jis dar neprasidėjo.

*ENI KON-DONELI,
Nacionalinis vaiko prievartos prevencijos komitetas*

Deividas Pelzeris išgyveno vaikystėje patirtą prievartą. Jo istorija padės žmonėms įsisąmoninti faktą, kad kiekvienais metais šimtai tūkstančių bejėgių vaikų kankinami ir su jais žiauriai elgiamasi.

*GLENAS A. GOLDBERGAS,
buvęs Kalifornijos valstijos Vaiko prievartos prevencijos
konsorciumo valdytojas*

TURINYS

PADĖKA 11

AUTORIAUS ŽODIS 13

PIRMAS SKYRIUS

Išsigelbėjimas 15

ANTRAS SKYRIUS

Gerai laikai 26

TREČIAS SKYRIUS

Blogas vaikas 35

KETVIRTAS SKYRIUS

Kova dėl maisto 48

PENKTAS SKYRIUS

Nelaimingas atsitikimas 74

ŠEŠTAS SKYRIUS

Kol tėvo nėra namie 87

SEPTINTAS SKYRIUS

Tėve mūsų 109

EPILOGAS 127

VAIKO PRIEVARTOS PREVENCIJA 132

APIE AUTORIŲ 142

2 SKYRIUS

Geri laikai

Kol *motina* dar nebuvo pradėjusi su manimi blogai elgtis, mes buvome tikra septintojo dešimtmečio Breidi Banč^{*} šeima. Mes su broliais manėme, kad mums labai pasisekė, nes turime tokius tobulus tėvus. Kiekviena mūsų užgaida būdavo tenkinama su meile ir rūpesčiu.

Mes gyvenome naujame name su dviem miegamaisiais tokiame Deili Sičio rajone, kuris buvo laikomas gera miesto vieta. Atsimenu, kaip žiūrėdavau pro svetainės langą į tyrą dangų, žvelgdavau į ryškiai oranžinius Aukso Vartų tilto bokštus ir į nuostabius San Fransisko pastatų kontūrus dangaus fone.

Mano *tėtis* Stivenas Juzefas savo šeimą išlaikė dirbdamas gaisrininku San Fransisko centre. Jis buvo maždaug penkių pėdų dešimties colių^{**} ūgio, o svėrė šimtą devy-

^{*}Breidi Banč (*Brady Bunch*) – JAV buvo rodomas televizijos serialas apie šeimą, kuri atrodė labai laiminga ir neturinti rūpesčių.

^{**} 5 pėdos 10 colių yra 1 m 77 cm.

niasdešimt svarų*. Jis buvo plačių pečių ir stiprių rankų, tuo galėtų didžiuotis kiekvienas raumeningas vyras. Jo siauri juodi antakiai puikiai derėjo prie tamsių plaukų. Jaučiausi išskirtinis, kai jis man mirktelėdavo ir vadindavo mane Tigru.

Mano *motina* Katerina Rerva buvo vidutinio ūgio ir niekuo neišsiskiriančios išvaizdos moteris. Niekad negalėdavau prisiminti jos akių ir plaukų spalvos, bet *mama* buvo toks žmogus, kuris nepaprastai mylėjo savo vaikus. Didžiausias jos turtas buvo ryžtingumas. *Mamos* galvoje visada knibždėjo įvairiausių sumanymų, ir ji visuomet vadovavo šeimai. Kartą, kai man buvo ketveri ar penkeri, *mama* pasakė, kad serga. Prisimenu tą jausmą. Ji atrodė lyg visiškai kitas žmogus. Tai nutiko tą dieną, kai *tėtis* buvo darbe. Padavusi vakarienę, *mama* paskubomis atsikėlė nuo stalo ir ėmėsi dažyti garažo laiptus. Ji tarsi pašėlusiai tepė raudonais dažais kiekvieną laiptelį ir kosėjo. Dažai dar nespėjo išdžiūti, o *mama* prie laiptelių ėmė tvirtinti smeigtukais guminius kilimėlius. Ir *mama*, ir kilimėliai buvo išteplioti raudonais dažais. Kai baigė, ji grįžo į kambarį ir parkrito ant sofos. Atsimenu, jos klausiau, kam ji paklojo kilimėlius dar neišdžiūvus dažams. Ji nusišypsavo ir atsakė:

– Norėjau padaryti staigmeną jūsų tėčiui.

Dėl švaros *mama* buvo visiškai pasimaišiusi. Kai mes su broliais Ronaldu ir Stenu papusryčiaudavome, ji visame name šluostydavo dulkes, viską šveisdavo, dezinfekuoda-

* 190 svarų yra 86 kg.

vo ir siurbliuodavo. Nė vienas kambarys nelikdavo nesutvarkytas. Kai paaugome, *mama* tikėjosi, kad prisidėsime prie namų ruošos ir susitvarkysime savo kambarius patys. Lauke ji skrupulingai prižiūrėjo mažą gėlių darželį, kurio jai pavydėjo visi kaimynai. Viskas, prie ko *mama* prisiliesdavo, tapdavo mažu stebuklu. Ji manė, kad jeigu ko nors imiesi, turi padaryti iki galo. *Mama* mums visada sakydavo, kad viską, kad ir ką bedarytume, privalome nudirbti kruopščiai.

Mama buvo tikrai gabi virėja. Iš visų dalykų, kuriuos ji dirbo šeimos labui, kurti naujus ir egzotiškus patiekalus turbūt buvo mėgstamiausias jos užsiėmimas. Ji ypač stengdavosi, kai *tėtis* būdavo namie. Didžiąją dienos dalį *mama* praleisdavo ruošdama vieną iš savo fantastiškų patiekalų. Kartais, kai *tėtis* dirbdavo, *mama* mums surengdavo kvapą gniaužiančias išvykas po miestą. Vieną dieną ji nusi-vežė mus į San Fransisko kinų kvartalą. Kol važinėjomės po kvartalą, *mama* mums pasakojo apie Kinijos istoriją ir kultūrą. O kai grįžome namo, ji įjungė magnetofoną ir mūsų namai prisipildė nuostabių rytietiškų garsų. Tada ji papuošė svetainę kiniškais žibintais. Tą vakarą *mama* apsi- rengė kimono ir patiekė patiekalus, kurie mums atrodė labai egzotiški, bet buvo gardūs. Vakarienės pabaigoje ji mums davė laimę nešančių sausainių ir perskaitė paaiškinimus. Jaučiau, kad sausainyje rastas paaiškinimas atskleis mano likimą. Po kelerių metų, kai jau mokėjau skaityti, radau vieną iš tų sausainių užrašų. Ten buvo parašyta: „Mylėk ir gerbk savo motiną, nes ji davė tau gyvybę.“

Kažkada mūsų namai buvo pilni naminių gyvūnų: kačių, šunų, egzotinių žuvyčių akvariumuose ir net turėjome vėžlį vardu Toras. Vėžlį prisimenu geriausiai, nes *mama* man leido išrinkti jam vardą. Labai didžiavausi. Mano broliai jau buvo pavadinę kitus mūsų gyvūnus, o dabar atėjo mano eilė. Savo gyvūnui daviau mėgstamiausio animacinio filmuko herojaus vardą.

Penkių ir dešimties galonų* akvariumai stovėjo, atrodė, visame name. Svetainėje buvo bent du, o vienas su gupiais – mūsų kambaryje. *Mama* išradingai papuošė šildomus akvariumus spalvotu žvyru ir prie užpakalinio stiklo priklijavo margaspalvį paveikslėlį. Nuo visko, ką tik ji sugalvodavo, akvariumai atrodydavo dar tikroviškesni. Mes dažnai sėdėdavome prieš akvariumą, o *mama* mums pasakodavo apie įvairias žuvų rūšis.

Kone įsimintiniausią *mamos* pamoką gavome vieną sekmadienio popietę. Kai viena mūsų katė ėmė labai keistai elgtis, *mama* susodino mus visus šalia katės ir aiškino apie kačiavimosi procesą. Kai visi kačiukai saugiai išsliugė iš katės, *mama* labai išsamiai papasakojo apie gimimo stebuklą. Kad ir kuo šeima užsiimdavo, *mama* kažkaip sugebėdavo surengti tuo metu tinkamą pagal temą pamoką. Mes paprastai net nesuvokdavome, kad esame kažko mokomi.

Tais geraisiais metais šventės mūsų šeimoje prasidėdavo nuo Helovyno. Vieną spalio vakarą, kai švietė didžiulė pilnatis, *mama* su mūsų trijule išskubėjo į kiemą pasi-

*Atitinkamai 18,9 l ir 37,8 l.

grožėti *didžiuoju dangaus moliūgu*. O kai grįžome į savo kambarį, ji liepė mums pakelti savo pagalves, kur mažose dėžutėse radome lenktyninių mašinyčių. Mes su broliais net sucypėme iš pasigėrėjimo, o *mamos* veidą nutvieskė pasididžiavimo raudonis.

Paprastai kitą dieną po Padėkos dienos* *mama* dingdavo rūsyje, o po kelių minučių pasirodydavo nešina milžiniškomis dėžėmis, prikimštomis kalėdinių papuošalų. Stovėdama ant kopėčių, ji prie lubų sijų smeigtu-kais pritvirtindavo girliandas. O kai baigdavo, kiekvienas kambarys mūsų name būdavo paruoštas Kalėdoms. Valgomajame ant brangios ąžuolinės indaujos *mama* pristatydavo įvairių dydžių raudonų žvakių. Iškarpytos snaigės puikuodavosi ant visų valgomojo ir svetainės langų. Kalėdinės lemputės apraizgydavo mūsų miegamojo langus. Kiekvieną vakarą užmigdavau žiūrėdamas į švelniai žibančias spalvingas girliandų lemputes.

Mūsų eglutė niekada nebuvo nė per colį žemesnė nei aštuonių pėdų**. Visa šeima kelias valandas ją puošdavo. Kasmet vienam iš mūsų būdavo suteikiama garbė užkelti angelą ant eglutės viršūnės, o tą laimingąjį savo stipriomis rankomis laikydavo pakėlęs *tėvas*. Kai eglutė būdavo papuošta, o vakarienė suvalgyta, mes susigrūsdavome į savo automobilį ir apvažiuodavome kaimynus, grožėdamiesi jų namų dekoracijomis. *Mama* visada kalbėdavo apie savo

* Padėkos diena (*Thanksgiving day*) – pirmųjų kolonistų atminimo šventė, JAV švenčiama paskutinį lapkričio ketvirtadienį, o Kanadoje – antrą spalio pirmadienį.

** 8 pėdos yra 2 m 44 cm.

sumanymus, kaip geriau ir gražiau papuošti namą per kitas Kalėdas, bet mes su broliais žinodavome, kad mūsų namas visada bus gražiausias. Kai grįždavome namo, *mama* susodindavo mus prie židinio ir duodavo išgerti likerio „Eggnog“. Kol ji pasakodavo mums įvairias istorijas, iš stereotipo sklisdavo Bingo Krosbio* dainuojamos „Baltosios Kalėdos“. Per tą švenčių laikotarpį būdavau toks susijaudinęs, kad negalėdavau užmigti. Kartais *mama* mane liūliuodavo, o aš grimzdavau į miegą, klausydamasis židiny spragsinčių malkų.

Artėjant Kalėdoms, mus su broliais užvaldydavo vis didesnis jaudulys. Dovanų šūsnis po eglute augdavo kiekvieną dieną. Iki to laiko, kai pagaliau ateidavo Kalėdos, kiekvieno mūsų laukdavo daugybė dovanų.

Po ypatingos Kūčių vakarienės ir giesmių tėvai mums leisdavo išpakuoti tiktai vieną dovaną. O tada mes privalėdavome eiti miegoti. Gulėdamas lovoje visada ištempdavau ausis ir laukdavau, kada suskambės Kalėdų Senelio rogių varpeliai. Bet kaskart užmigdavau taip ir neišgirdęs, kaip jo elniai nusileidžia ant mūsų stogo.

Auštant *mama* išsėlindavo į mūsų kambarį ir pažadindavo mus šnabždėdama:

– Buvo atėjęs Kalėdų Senelis.

Vienais metais ji padovanojo kiekvienam mūsų po geltoną plastikinį „Tonka“ statybininko šalną ir liepė žingsniuoti į svetainę. Turbūt visą amžinybę užtrukdavome, kol

* Bingas Krosbis (*Bing Crosby*, 1904–1977) – „Oskaro“ laimėtojas, dainininkas ir aktorius. Įrašė ir išleido per tūkstantį septynis šimtus dainų, o „Baltųjų Kalėdų“ egzempliorių buvo parduota per 30 milijonų.

atkljuodavome spalvotų dėžių popierių ir išsitraukdavome naujus žaislus. Vėliau *mama* liepdavo mums išbėgti į galinį kiemą su naujais chalatais ir per langą pažvelgti į mūsų didžiulę eglę. Tais metais, atsimenu, stovėdamas kieme pastebėjau, kad *mama* verkia. Paklausiau, kodėl ji tokia liūdna. O ji man atsakė, jog verkia iš laimės, kad turi tikrą šeimą.

Kadangi mano *tėvas* paprastai dirbdavo dvidešimt keturių valandų pamainą, *mama* dažnai mus pasiimdavo į šalimai esantį San Fransisko Aukso Vartų parką, kur praleisdavome visą dieną. Kai lėtai važiuodavome per parką, *mama* mums aiškino, kokios skirtingos yra parko vietos, ir kartodavo, kad ji pavydi gražių gėlių. Steinharto akvariumą visuomet aplankydavome paskutinį. Mes su broliais kaip įkirpti užskuosdavome laiptais ir įsiverždavome pro sunkias duris. Po kūną lakstydavo virpuliukai, kai persisverdavome per žalvarinę jūrų arkliuko formos tvorelę ir žvelgdavome žemyn į mažus krioklius ir tvenkinius, kuriuose gyveno aligatoriai ir didžiuliai vėžliai. Vaikystėje šita parko vieta man labiausiai patiko. Kartą baisiai išsigandau, kai pagalvojau, kas nutiktų, jeigu paslyščiau ir pro groteles įkrisčiau į tvenkinį. *Mama* tikrai pajuto mano baimę. Netarusi nė žodžio, ji pažvelgė į mane ir labai švelniai suspaudė mano ranką savojoje.

Pavasariį prasidėdavo iškylos gamtoje. Iš vakaro *mama* pasiruošdavo tikrai puotai: keptas viščiukas, salotos, sumuštiniai ir daugybė desertų. O nuo rytojaus ryto mūsų šeima laiką leisdavo Chunipero Seros parke. Vos tik čia

atsidurdavome, su broliais lakstydavome po žolę kaip pattrakę ir ant parko sūpuoklių supdavomės, atrodė, iki pat dangaus. Kartais mes ryždavomės naujiems nuotykiams. *Mama* visada privalėdavo mus atplėšti nuo linksmybių, kai ateidavo pietų metas. Mes prarydavome maistą net nejusdami jo skonio, o tada griebdavomės dar neištyrinėtų parko vietų, ieškodami tikrų nuotykių. Mūsų tėvai atrodė laimingi, gulėdami vienas šalia kito ant vilnonės antklodės, gurkšnodami raudonąjį vyną ir stebėdami, kaip mes žaidžiame.

Mes visada virpėdavome iš džiaugsmo, kai visa šeima vykdavo vasaros atostogų. *Mama* buvo puiki tokių kelionių organizatorė. Ji suplanuodavo kiekvieną smulkmeną ir didžiuodavosi, kai viskas pavykdavo. Paprastai mes keliaudavome į Portolo arba Memorialo parką ir stovyklavome savaitę ar daugiau gyvendami savo didžiulėje žalioje palapinėje. Bet kai tik *tėvas* pasukdavo į šiaurę per Aukso Vartų tiltą, jau žinodavau, kad vykstame į visame pasaulyje mano mėgstamiausią vietą – prie Rusų upės.

Geriausiai prisimenu kelionę prie upės tais metais, kai lankiau vaikų darželį. Paskutinę mokslo metų dieną *mama* pareiškė, kad iš darželio turiu grįžti pusvalandžiu anksčiau. Kai *tėtis* pasignalizavo, perlėkiau per kalvą šalia mokyklos ir atsidūriau prie laukiančio automobilio. Buvau labai susijaudinęs, nes žinojau, kur mes važiuojame. Kelionės metu žavėjaisi bekraščiais vynuogynais. O kai įvažiavome į ramų Gernevilio miestą, aš nuleidau automobilio langą ir įkvėpiau saldaus medžių skleidžiamo kvapo.

Kasdien patirdavome naujų nuotykių. Mes su broliais per dienas laipiodavome senu apdegusiu kelmu apsiavę specialiais batais arba plaukiodavome upėje Džonsono paplūdimy. Išvyka į Džonsono paplūdimį būdavo visos dienos įvykis. Namelį palikdavome devintą ryto ir grįždavome po trijų. *Mama* kiekvieną mūsų išmokė plaukioti nedidelėje dauboje, kuri buvo iškasta siauroje upės vagoje. Tą vasarą *mama* mane išmokė plaukti ant nugaros. Ji taip didžiavosi, kai man pagaliau pavyko.

Kiekviena diena atrodė kupina stebuklų. Kartą po vakarienės *mama* su *tėčiu* pasiėmė mūsų trijulę pažiūrėti saulėlydžio. Mes visi laikėmės susikibę už rankų, kai sėlinoje pro pono Parkerio namelį, norėdami prasibrauti iki upės. Žalias upės vanduo buvo lygus kaip stiklas. Mėlynieji kėkštai barė kitus paukščius, o švelnus vėjelis kede-no mano plaukus. Netardami nė žodžio, mes stovėjome ir žvelgėme į ugnies kamuolį primenančią saulę, kuri niro už aukštų medžių, išraižydama dangų ryškiai mėlynomis ir oranžinėmis juostomis. Pajutau, kaip kažkas iš viršaus apkabino mane per pečius. Pamaniau, kad tai *tėtis*. Atsigręžiau ir nukaitau iš pasididžiavimo pamatęs, kad taip stipriai apkabinusi mane laiko *mama*. Jutau, kaip plaka jos širdis. Niekada nesijaučiau taip saugiai ir gerai, kaip tą akimirką prie Rusų upės.